

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Удовиченка Олександра Степановича

«Інноваційний розвиток промислових територій найкрупніших міст України (на прикладі міста Харкова)», подану на здобуття наукового ступеня кандидата архітектури за спеціальністю «18.00.04 - Містобудування та ландшафтна архітектура».

Представлене до розгляду дисертаційне дослідження Удовиченка О.С. складається з анотацій українською та англійською мовами (с.с. 2-16), списку опублікованих праць (с.с. 17-19), змісту (с.с. 20-21), словника спеціальних термінів (с.с. 22-25), вступу (с.с. 26-32); основний текст із загальними висновками викладено у 4-х розділах (с.с. 33-180); список використаних джерел (с.с. 190-205) включає разом з інтернет-посиланнями 170 найменувань; додатки А і В (с.с. 206-227) включають матеріали апробації і 15 ілюстрацій; текст проілюстровано 37 рисунками; автореферат з трьома рисунками складає 24с.

Сьогодні, в складних умовах становлення постіндустріального суспільства, коли найкрупніші міста України розвиваються швидкими темпами, **актуальна проблема** виникнення і виявлення нових урбанізованих форм набуває значної гостроти. Її загострення, в першу чергу, пов'язано з пошуком шляхів сталого розвитку найкрупніших міст, де провідним чинником стає реформування промисловості шляхом утворення інноваційних містобудівних комплексів. Інша сторона **актуальності теми** пов'язана із занепадом значних за обсягом промислових територій і санітарно-захисних зон з їх хаотичною забудовою і невизначеною долею в генеральних планах найкрупніших міст.

Крім того **актуальність теми** посилюється в Україні практичною відсутністю спеціалізованих промислових інституцій, спроможних проводити необхідні дослідження. Це в якійсь мірі пояснює значне відставання від зарубіжної теорії та практики у створенні інноваційних містобудівних

комплексів, які можуть стати першочерговими об'єктами для вітчизняних і зарубіжних інвестицій.

Підтвердженням актуальності обраної теми стає її зв'язок з державними документами, з планами і науково-дослідними темами провідних українських інститутів (Д іпромісто і Харківський ПромбудНДІпрект), а також ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, в роботах яких розглядаються важливі проблеми стимулювання інноваційного розвитку промислових територій, розробки типології нових містобудівних комплексів та іншого науково-методичного забезпечення, його впровадження у практику проектування. Вирішенню цих масштабних і актуальних задач присвячена дисертаційна робота Удовиченка Олександра Степановича.

У відповідності до заявленої теми і гіпотези дослідження, яка полягає у надії на позитивний ефект інноваційного перетворення промислових територій соціалістичної доби (с.101), досить чітко сформульовано мету і зачіпки дослідження. Їх сутність полягає у необхідній розробці науково-обґрунтованих принципів інноваційного розвитку промислових територій на основі аналізу і узагальнення вітчизняного і закордонного досвіду, факторів впливу і формування на цій основі схеми-моделі інноваційного розвитку (с.с.28,29).

Досягнення мети, вирішення цих задач, обґрунтованість і достовірність одержаних результатів базується на детальному вивченні теоретичних досліджень і практичного досвіду формування нових інноваційних комплексів в Україні та у розвинених країнах світу. Підвищенню рівня обґрунтованості сприяло використання автором дисертації системного підходу, обізнаність з еволюційним і синергетичним підходами, використання сучасних графоаналітичних методів, власного досвіду і запропонованого автором методу з'ясування впливу суміжних міських територій на інноваційний розвиток промисловості. Ступінь достовірності одержаних результатів підтверджується їх впровадженням у розробку науково-дослідних тем і масштабних

містобудівних проєктів, а також в навчальний процес, про що свідчать 5 довідок у Додатку А.

Грунтовний аналіз теорії та практики формування та розвитку інноваційних промислових комплексів дозволив автору дисертації отримати ряд оригінальних і нових висновків і результатів. На наш погляд їх наукова новизна полягає, по-перше, у значному розширенні і поглибленні існуючих понять і визначень об'єкту і предмету дослідження, тобто промислових територій та їх інноваційного розвитку, а також в удосконаленні методики аналізу і комплексного розгляду умов і факторів цього розвитку. По-друге, на основі запропонованого автором еколого-гуманістичного підходу вперше узагальнено особливості структурно-функціональної організації основних типів промислових інноваційних комплексів, визначено основні закономірності інноваційного розвитку (узгодженість, типологічна варіативність і обумовленість його напрямів і місць локалізації промислових територій) на тлі поєднання еволюційного та імпульсного характеру перетворень. Вперше сформульовано дві групи принципів, з одного боку, позиціонуючих загальні містобудівні умови, а з другого, – конкретизуючих рекомендації для формування різних типів промислових комплексів. На цій основі вперше запропонована модель інноваційного розвитку виробничих територій Харкова.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх використання в проєктній практиці на різних стадіях містобудівного проєктування і прогнозування при розробці концепцій і генеральних планів міст, комплексних планів і детального планування територій, а також при корегуванні нормативної документації. Результати дисертації стануть в нагоді в подальших дослідженнях промислового середовища, а також при підготовці архітекторів - містобудівників.

Основні ідеї, зміст і форма дисертаційного дослідження знайшли своє відображення і розкриття у загальній структурі роботи, що відзначається чіткістю логічної побудови. У «Вступі» до дисертації викладені основні

методологічні параметри: актуальність теми, її зв'язок з державними документами і програмами, мета і задачі, предмет і об'єкт, теоретична і практична цінність і новизна т.ін.

У першому розділі **«Обумовленість та науково-практичний досвід інноваційного розвитку промислових територій»** проведено детальний аналіз перетворень промислових територій у 9 адміністративних районах Харкова (табл. 1.2, с.40) і виявлені тенденції розукрупнення ділянок підприємств, досить хаотичну забудову і благоустрій територій, де в окремих випадках виникають інноваційні містобудівні комплекси. Виявлено особливості формування і параметри цих комплексів у США, Японії, Німеччині т.ін. країнах, а також у Харкові, Києві, Донецьку. Проаналізовано досить широке коло наукових досліджень цих особливостей в Україні і за кордоном. На цій основі зроблено висновок щодо чотирьох основних форм інноваційних комплексів – технополісів, індустріальних парків, техно - та інноваційних парків, – проведена їх класифікація. Значно менше уваги в першому розділі приділено цим формам в умовах найкрупніших міст України, особливо в ілюстративній частині 1 розділу. Це може стати предметом дискусії.

У другому розділі **«Методика дослідження промислових територій найкрупніших міст України в контексті їх подальшого інноваційного розвитку»** визначені основні методологічні засоби, що базуються на системному підході, на концепціях еволюційного і стрибкоподібного розвитку, жорстокої організації та гнучкої самоорганізації, ускладнення функціональної структури і сталого розвитку інноваційних комплексів т.ін. У розділі досить детально проаналізовані існуючі в містобудівній теорії поняття «промислова територія», «інноваційний розвиток», «технопарк» і «технополіс» т. ін. з позицій розширення і поглиблення їх змісту в контексті дисертаційного дослідження. На основі конкретизації функціональних процесів і запропонованої типології територій інноваційного розвитку виявлено два типи форм і два різновиди цього розвитку: перший тип включає індустріальний

і технопарк, другий - інноваційний парк і технополіс. Запропонована автором методика дослідження цих комплексів, яка включає чотири кроки (с.94) дозволила сформуванню, на відміну від існуючого функціонально-утилітарного, еколого-гуманістичний підхід. На жаль, основні положення цього підходу (с.96) не дають змогу прослідкувати його екологічну і гуманістичну складову, очевидно, це потребує додаткового обговорення.

У третьому розділі **«Фактори впливу на інноваційний розвиток промислових територій найкрупніших міст України»** започаткована спроба розглянути соціально-економічні і містобудівні фактори з оглядом на місто «як урбаністичне і просторове утворення» (с.107). Серед першої групи виділено 4 фактори світового, державного, регіонального і міського рівнів. Досить детально на прикладі Харкова проаналізовано містобудівні фактори розміщення інноваційних комплексів з урахуванням зонально-поясної структури найкрупнішого міста, впливу транспортної та інженерної інфраструктури, а також фактори впливу суміжних територій і ландшафтно – екологічних умов й санітарно-гігієнічних чинників. Визначено що за останніми умовами і чинниками, за шкідливістю промислових виробництв можуть бути виділено 3 напрями інноваційного розвитку, зв'язаних з рекультивацією територій і переробкою відходів. Висновки до розділу можуть викликати дискусію щодо більш змістовних характеристик цих типів і не зовсім зрозумілих понять «місто як урбаністичне та просторове утворення».

Розділ 4 **«Містобудівні закономірності та принципи інноваційного розвитку промислових територій найкрупніших міст України на прикладі м. Харкова»** присвячені виявленню і визначенню закономірностей і принципів, а також моделюванню інноваційних перетворень промислових районів Харкова. Серед закономірностей виділено: узгодженість із зонально-поясною структурою найкрупніших міст, залежність від типів інноваційних комплексів на тлі подання еволюційного та імпульсного характеру перетворень. У розділі виділено дві групи містобудівних принципів: загальні для всіх типів

(багатофункціональність та комплексність, екобезпечність і наукоємність, гнучкість, збереженість, зональність), а також для конкретних типів в різних зонах (компактність, контекстуальність та унікальність, спадкоємність і доповненість, заміщеність). На основі цих принципів розроблено схеми-моделі інноваційних комплексів для Харкова. Ці пропозиції розміщення комплексів більше нагадують схеми. Структурно-логічна модель повинна бути представлена в узагальненій абстрактній формі, що дозволило би її використовувати для багатьох інших міст. Очевидно, це може стати предметом дискусії.

У «Загальних висновках» досить лаконічно сформульовано основні наукові результати у зв'язку з метою і задачами дослідження.

До безперечних позитивних рис дослідження слід віднести вміння автора дисертації поєднати широкий погляд на еволюційність розвитку, його системний характер із скрупульозним і детальним аналізом конкретних промислових територій. Такий же методологічний підхід знайдений автором у збалансованих пропорціях між типологією і методикою інноваційного розвитку, між запропонованою теорією та її впровадженням у практику проектування. Слід також відмітити сміливість автора у вирішенні сьогодні все ще не «модних» серед архітекторів проблем, пов'язаних з переосмисленням ролі промисловості у постіндустріальному суспільстві.

Поряд з позитивними якостями дисертації, її досягненнями і здобутками слід відмітити деякі зауваження і побажання:

- гіпотеза дослідження, яка повинна передувати основному змісту дослідження, викладена наприкінці другого розділу (с.101);
- не зовсім зрозумілі відмінності існуючого функціонально-утилітарного підходу від запропонованого еколого-гуманістичного підходу (с.96), а також відмінності поглядів на місто «як урбаністичне та просторове утворення» (с. 140);

- методика дослідження (с.96,97) і модель інноваційного розвитку (с.169) слід було би проілюструвати абстрагованими блок-схемами, що підвищило би наукову цінність дисертації;
- у ілюстраціях переважають загальний вигляд об'єктів і промислових територій, практично відсутні креслення з лінійним масштабом, що ускладнює розгляд дисертації;
- ще більше цей розгляд ускладнюється тим, що значна частина ілюстративного матеріалу розміщена не в тексті розділів, а після висновків. При цьому є випадки, коли різні рисунки представлено під однією нумерацією (рис. 2.2 на с.с. 91 і 103, рис.2.3. на с.с. 92,104 т.ін.);
- у назвах розділів у тій чи іншій мірі повторюються назва дисертації, що надає їм зайвої багатослівності та важкості.

Вищевказані зауваження та побажання носять методичний і технічний характер і не знижують рівень теоретичної і практичної цінності результатів дисертаційного дослідження.

Ці результати опубліковано у 4-х одноосібних статтях у фахових виданнях України, в одній статті за кордоном, у міжнародній колективній монографії і 4-х додаткових публікаціях, основні положення та результати були оприлюднені і опубліковані в тезах 4-х конференцій, в тому числі 3-х міжнародних, де в повній мірі висвітлено їх зміст.

Дисертація підготовлена на високому професійному рівні, її стиль і мова забезпечують доступність сприйняття і використання основних наукових положень і висновків, результатів і методичних рекомендацій. **Автореферат ідентичний** змісту дисертації, написаний грамотно, з використанням сучасної наукової термінології. **Оформлення** дисертації та автореферату відповідає діючим вимогам.

Висновок

Все вище визначене дає підстави стверджувати, що у дисертаційній роботі Удовиченка Олександра Степановича «Інноваційний розвиток промислових

територій найкрупніших міст України (на прикладі міста Харкова)» знайшла своє вирішення актуальна задача визначення сучасних напрямів і науково обгрунтованих принципів розвитку інноваційних промислових комплексів в найкрупніших містах України.

За актуальністю розглянутих задач, обсягом і новизною досліджень, наукових висновків і результатів й їх впровадження дисертація є завершеною самостійною роботою, яка відповідає вимогам п.п.11,13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань ДАК МОН України», а її автор Удовиченко Олександр Степанович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата архітектури за спеціальністю «18.00.04 - Містобудування та ландшафтна архітектура»

Доктор архітектури, професор,
завідувач кафедри дизайну
архітектурного середовища
Київського національного університету
будівництва і архітектури

 Тімохін В.О.

Підпис Тімохіна В.О. засвідчую,
Секретар Вченої ради КНУБА

 Петренко О.С.